

ชะมวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Garcinia cowa* Roxb. exChoisy

วงศ์ : CLUSIACEAE

ชื่ออื่น : หมากรโมง (อุดรธานี) กะมวง (ใต้) ส้มมวง (นครศรีธรรมราช) ส้มโมง

ลักษณะทั่วไป : ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงกลาง สูง 15-30 เมตร ไม้ผลัดใบ ทรงพุ่มเป็นรูปกรวยคว่ำทรงสูง เปลือกสีน้ำตาลปนเทา แตกเป็นสะเก็ด มีน้ำยางสีเหลือง ใบ เป็นเดี่ยวเรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก รูปวงรีแกมใบหอกหรือรูปขอบขนาน กว้าง 2-3.5 เซนติเมตร ยาว 7-15 เซนติเมตร ปลายใบป้านหรือแหลมเล็กน้อย ฐานใบสอบแหลม ขอบใบเรียบ เนื้อใบหนาและแข็งเปราะ ก้านใบสีแดงยาว 0.5-1 เซนติเมตร ผิวใบเป็นมัน ใบอ่อนสีเขียวอ่อนหรือเขียวอมม่วงแดง ใบแก่สีเขียวเข้ม บริเวณปลายกิ่งมักแตกเป็น 1-3 ยอด เส้นใบไม่ชัด แต่ด้านหลังของใบเห็นเส้นกลาง ดอก แยกเพศอยู่คนละต้น ดอกตัวผู้ออกตามกิ่งเป็นกระจุก ดอกย่อย 3-8 ดอก เกสรตัวผู้มีจำนวนมากเรียงกันเป็นรูปสี่เหลี่ยม กลีบดอกสีเหลือง 4 กลีบ รูปรี แข็งหนา มีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยง 4 กลีบ รูปรีแกมรูปขอบขนาน ปลายกลีบกลม เส้นผ่านศูนย์กลางดอก 2-2.5 เซนติเมตร ดอกตัวเมียเป็นดอกเดี่ยวมีขนาดใหญ่กว่าเล็กน้อย ปลายเกสรเป็น 4-8 เหลี่ยม เกสรเพศเมียออกปลายกิ่ง เกสรเพศผู้เทียมเรียงอยู่รอบๆ รังไข่ ก้านเกสรติดกันเป็นกลุ่มๆ ปลายก้านมีต่อม 1 ต่อม ผล ผลสดรูปกลมแป้น ผิวเรียบ ขนาด 2.5-6 เซนติเมตร เมื่อสุกสีเหลืองแกมส้มหม่น มีร่องตื้นๆ 5-8 ร่อง ด้านบนปลายบวม และมีชั้นกลีบเลี้ยง 4-8 แฉกติดอยู่ เนื้อหนา สีเหลือง มีรสฝาด เมล็ด ขนาดใหญ่ 4-6 เมล็ด รูปรี หนาเรียงตัวกันเป็นวงรอบผล

การกระจายพันธุ์ : พบทั่วไปในป่าขึ้นระดับต่ำ มีความทนต่อความแห้งแล้งได้ดีกว่าพืชชนิดอื่นๆ ในจีนัสเดียวกัน พบตามป่าที่ระดับความสูง 600 เมตร จากระดับน้ำทะเล

ออกดอก : ออกดอกราวเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ติดผลราวเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

ประโยชน์ : ยาพื้นบ้านอีสานรากใช้ผสมรากปอดอ่อน รากตูมกาขาว และรากกำแพงเจ็ดชั้น ต้มน้ำดื่ม เป็นยาระบาย แก่น ฝนหรือแช่น้ำดื่ม แก้อาการเหน็บชา เปลือกต้นและยางมีสีเหลือง ใช้ย้อมผ้า ใบอ่อนและผลอ่อน มีรสเปรี้ยว นำมาใส่แกง ประุงอาหาร หรือรับประทานเป็นผักสด ตำรายาไทยใบหรือผล รสเปรี้ยว เป็นยาระบาย แก้ไข้ กระจายน้ำ กัดฟอกเสมหะ แก้อาการพิการ ราก มีรสเปรี้ยว แก้ไข้ตัวร้อน แก้บิด แก้เสมหะ ใบ มีรสเปรี้ยว ประุงเป็นยาแก้ฟอกเสมหะ และโลหิต แก้ไอ ผสมกับยาชนิดอื่นๆ ประุงเป็นยาขับเลือดเสีย ผล หั่นเป็นแว่นตากแห้ง ใช้กินเป็นยาแก้บิด

